

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ

ЄДАМЕНКО ІРИНА ВІТАЛІЇВНА

УДК 347.2

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ФУНКЦІОНУВАННЯ СУДДІВСЬКОГО
САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата юридичних наук

Дніпропетровськ – 2016

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Відкритому міжнародному університеті розвитку людини «Україна».

Науковий керівник –

кандидат юридичних наук, доцент

Дрозд Олексій Юрійович,

Національна академія внутрішніх справ,

доцент кафедри адміністративної діяльності.

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, доцент

Юнін Олександр Сергійович,

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ,

декан факультету № 1 ННІ ПОЗН;

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

Марков В'ячеслав Валерійович,

Харківський національний університет внутрішніх справ,

декан факультету № 4.

Захист відбудеться 08 липня 2016 року о 09-00 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 08.727.02 Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ за адресою: 49005, м. Дніпропетровськ, проспект Гагаріна, 26.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ: м. Дніпропетровськ, проспект Гагаріна, 26.

Автореферат розісланий 03 червня 2016 року.

**Учений секретар
спеціалізованої вченої ради**

В. С. Березняк

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Справедливий та неупереджений суд є необхідною складовою сучасної правової держави, спрямованої на розвиток демократії та громадянського суспільства, оскільки є показником стану дотримання прав та свобод людини і громадянина, їх гарантій. Важливу роль у процесі розвитку демократичних засад діяльності суду, його самостійності, незалежності суддів відіграє суддівське самоврядування.

Протягом усього періоду незалежності Україна знаходиться в постійному пошуку оптимального співвідношення законодавчої, виконавчої та судової гілок влади під час здійснення державного управління. Хоча система суддівського самоврядування позиціонується державною владою як елемент забезпечення незалежності суду, адміністративно-правові засади її функціонування постійно перебувають під політичним тиском, присутні спроби впливу посадовців на правосуддя, лобіювання прийняття тих чи інших рішень.

Суспільно-демократичні перетворення 2014–2016 років створили передумови для часткового подолання таких недоліків. Зокрема, було зменшено кількість органів суддівського самоврядування, повноваження обирати голову суду були передані зборам суддів відповідного суду. Проте процес реформування суддівського самоврядування все ще триває, ряд важливих перетворень буде запроваджено після набуття чинності змінами до Конституції України щодо правосуддя (попередньо схвалені Верховною Радою України 02 лютого 2016 р.). Але навіть після цього залишатиметься актуальною та потребуватиме негайного вирішення проблема оптимальної організації суддівського самоврядування, структури його органів, розширення повноважень органів суддівського самоврядування, досягнення реальної незалежності Вищої ради правосуддя, підвищення ролі суддівського самоврядування у забезпеченні контролю за діяльністю судів в Україні.

Важливість ефективної та дієвої системи судочинства, досягнення справжньої, а не формальної незалежності суддів, зростання ролі суддівського самоврядування у вирішенні питань діяльності суду, а також перманентне проведення судово-правової реформи цілком логічно зумовлюють активне обговорення відповідних питань у середовищі експертів, вчених, державних посадовців, суддів. Вивчення того чи іншого аспекту поставленої проблеми знаходить своє відображення в роботах науковців, що займаються дослідженням галузей адміністративного та конституційного права, таких як В.Б. Авер'янов, О.Ф. Андрійко, Д.М. Бахрах, Ю.П. Битяк, О.В. Білова, А.С. Васильєв, М.Й. Вільгушинський, В.М. Гаращук, В.В. Галуцько, Н.І. Глазунова, В.А. Гомада, В.О. Гринюк, О.Ю. Дрозд, Р.В. Ігонін, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, М.І. Копетюк, О.М. Коротун, В.В. Кривенко, Т.М. Марітчак, В.В. Марков, І.Є. Марочкін, В.В. Молдован, І.В. Назаров, Г.Я. Наконечна, С.Ю. Обрусна, О.О. Овсяннікова, О.М. Остапенко, С.В. Прилуцький, Н.В. Сібільова, С.Г. Стеценко, Д.Ю. Шпенюк, С.Г. Штогун, О.С. Юнін та інші. Водночас абсолютна більшість науковців розглядають

переважно загальні теоретичні питання правосуддя та суддівського самоврядування, в той час як окремому дослідженню адміністративно-правового забезпечення функціонування системи суддівського самоврядування належної уваги не приділяється.

Таким чином, відсутність комплексного підходу, наявність недоліків у законодавстві, триваюча судово-правова реформа, що може сприяти виправленню цих недоліків та переосмисленню суті і призначення суддівського самоврядування, зумовлюють актуальність тематики даної дисертаційної роботи та підтверджують необхідність проведення наукового дослідження адміністративно-правових засад функціонування суддівського самоврядування в Україні як важливого, актуального наукового завдання, що потребує системного вирішення.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до Пріоритетних напрямів розвитку правової науки на 2011–2015 роки, затверджених постановою загальних зборів Національної академії правових наук України від 24 вересня 2010 р. № 14–10, загальноуніверситетської теми дослідження «Адміністративно-правове регулювання суспільних відносин» (номер державної реєстрації 0107U008696).

Мета і задачі дослідження. *Мета* роботи полягає у визначенні адміністративно-правових засад функціонування суддівського самоврядування в Україні, аналізі існуючих недоліків, розробленні конкретних практичних пропозицій і наукових рекомендацій щодо розвитку й удосконалення нормативно-правового регулювання зазначеної сфери.

Для досягнення поставленої мети в дисертації необхідно вирішити такі основні *задачі*:

- проаналізувати становлення та розвиток суддівського самоврядування в Україні, виділити історичні етапи цього процесу;
- визначити поняття та правову природу суддівського самоврядування, запропонувати його авторську дефініцію;
- сформулювати поняття, виокремити та охарактеризувати принципи суддівського самоврядування;
- з'ясувати специфіку адміністративно-правових відносин, що виникають у сфері суддівського самоврядування;
- надати визначення, охарактеризувати та класифікувати адміністративно-правову компетенцію органів суддівського самоврядування;
- розкрити зміст адміністративних форм здійснення суддівського самоврядування, здійснити їх класифікацію;
- з'ясувати адміністративно-правові засади взаємодії органів суддівського самоврядування з іншими суб'єктами, зокрема судами (суддями) та Державною судовою адміністрацією України;
- виділити та охарактеризувати проблеми адміністративно-правового забезпечення здійснення суддівського самоврядування;
- з використанням зарубіжного досвіду виокремити перспективні для України напрямки вдосконалення нормативного регулювання правового

статусу, структури та порядку формування органів суддівського самоврядування (органів, яким делеговані відповідні управлінські функції), їх управлінської компетенції;

- охарактеризувати контроль за діяльністю суддів, роботою судів; механізм підвищення ролі суддівського самоврядування в цьому процесі.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, пов'язані з адміністративно-правовим регулюванням суддівського самоврядування.

Предметом дослідження є адміністративно-правові засади функціонування суддівського самоврядування в Україні.

Методи дослідження. Методи дослідження обрано з урахуванням мети і задач дослідження, його об'єкта і предмета. Методологічною базою є сукупність загальнофілософських, загальнонаукових, спеціальних наукових методів, які в комплексі використано для вирішення поставлених задач.

За допомогою *історичного методу* досліджувались становлення та розвиток суддівського самоврядування в Україні (підрозділ 1.1). *Системно-структурний, формально-логічний і порівняльно-правовий методи* використовувалися під час визначення комплексу нормативно-правових засобів і заходів, за допомогою яких з'ясовано категоріально-понятійний апарат досліджуваної теми, виокремлено принципи здійснення суддівського самоврядування, проведено класифікацію адміністративно-правової компетенції органів суддівського самоврядування, адміністративних форм його здійснення (підрозділи 1.2, 1.3, 2.1–2.3). Застосування *діалектичного, структурно-логічного методу та моделювання* відбулось під час дослідження сучасного стану адміністративно-правового забезпечення суддівського самоврядування (підрозділи 2.1, 3.1, 3.3). *Компаративний метод, метод прогнозування* стали у пригоді при порівняльному аналізі вітчизняного та міжнародного законодавства під час виокремлення перспективних напрямків впровадження в Україні закордонного досвіду нормативного регулювання правового статусу, повноважень органів суддівського самоврядування (органів, які мають управлінську компетенцію в судовій сфері) (підрозділ 3.2).

Нормативною основою роботи є Конституція України, законодавчі акти України, акти Президента України і Кабінету Міністрів України, центральних органів виконавчої влади, нормативні акти органів суддівського самоврядування (зборів суддів, Ради суддів України, з'їздів суддів України), Державної судової адміністрації України, Вищої ради юстиції.

Інформаційну та емпіричну основу дослідження становлять судова практика (зокрема, справи за позовом членів Вищої ради юстиції щодо визнання протиправними та скасування рішень з'їзду суддів України, зобов'язання Ради суддів України до вчинення певних дій), політико-правова публіцистика, довідкові видання, статистичні дані, матеріали, підсумки наукових конференцій та диспутів, а також інша спеціалізована література, в якій досліджується зазначена проблематика.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що дисертація є першим у вітчизняній юридичній науці адміністративного права

комплексним правовим дослідженням адміністративно-правових засад функціонування суддівського самоврядування в Україні. У результаті дослідження сформульовано ряд наукових положень і висновків, запропонованих особисто здобувачем:

уперше:

- визначено позитивні та негативні елементи законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) в частині правового статусу, порядку формування органів суддівського самоврядування; до переваг віднесено: 1) конституційне закріплення категорії суддівського самоврядування; 2) реалізацію принципу, за яким половину складу Вищої ради правосуддя складають судді, обрані самими суддями; до недоліків віднесено: 1) збереження політичного впливу на Вищу раду правосуддя (частина членів призначається Президентом, Верховною Радою, конференцією прокурорів; спостерігається участь глави держави у призначенні суддів, а не повне делегування відповідних повноважень Вищій раді правосуддя); 2) відсутність інституційних положень про віднесення Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії (аналогів цих органів після конституційних змін) до системи суддівського самоврядування з розширенням та деталізацією саме адміністративних повноважень цих органів;

- як фактор підвищення контролю за діяльністю судів України запропоновано законодавчо запровадити не тільки механізм притягнення суддів до майнової відповідальності за завдані власними неправосудними рішеннями збитки третім особам, а й додатково делегувати компетенцію готувати матеріали до суду, представляти державу як позивача в таких судових справах органу, що здійснює управлінські функції у сфері правосуддя (це може бути, наприклад, Вища кваліфікаційна комісія суддів або Рада суддів України);

- проаналізовано співвідношення Закону України «Про очищення влади» та адміністративної компетенції Ради суддів України; дане співвідношення полягає в тому, що у разі відповідності певної особи критеріям очищення влади Рада суддів повинна безальтернативно виконати закон та прийняти рішення про звільнення такої особи із займаної посади; таким чином, нездійснення Радою суддів України власної адміністративної компетенції на виконання вимог закону (неприйняття рішення щодо звільнення керівника Державної судової адміністрації України, який підпадає під люстрацію) означає не недолік правового забезпечення здійснення суддівського самоврядування (орган суддівського самоврядування має відповідну компетенцію), а проблему суб'єктивного характеру – небажання Ради суддів реалізувати власне повноваження;

удосконалено:

- класифікацію принципів суддівського самоврядування, до яких віднесено: законність; гласність; ієрархічність побудови; обов'язковість рішень; колегіальність прийняття рішень органами суддівського самоврядування; незалежність суддів під час роботи органів суддівського

самоврядування; аполітичність – за їх змістом;

- визначення поняття «суддівське самоврядування», під яким запропоновано розуміти делегований державою суддям тип управління у сфері правосуддя, органи котрого мають повноваження вирішення як внутрішніх питань, що виникають у роботі суддів (організаційних, питань щодо ефективності роботи суду, зміцнення незалежності суду та судової гілки влади в цілому, вирішення кадрової політики, матеріально-технічного забезпечення, фінансового забезпечення, інформативно-нормативного забезпечення), так і ряду зовнішніх питань, серед яких відносини з іншими органами державної влади, їх посадовими та службовими особами, громадянами;

- класифікацію адміністративних форм здійснення суддівського самоврядування за такими критеріями: 1) за суб'єктом управлінського впливу (форми, які реалізуються зборами суддів певного суду (спільними зборами суддів), Радою суддів України, З'їздом суддів України; 2) за функціональною природою (нормативно-правовий акт, індивідуальний акт та адміністративно-правовий договір; 3) за змістом (правовстановлювальні, регулятивно-розпорядчі, контрольні-наглядові форми), 4) за спрямованістю (внутрішні та зовнішні форми); 5) за ступенем обов'язковості (загальнообов'язкові форми та ті з них, що адресовані конкретному суб'єкту);

дістало подальшого розвитку:

- виділення етапів історичного розвитку системи суддівського самоврядування в Україні: I. Зародження суддівського самоврядування (до 1988 р.) – має місце започаткування ідей суддівського самоврядування, дискусії щодо можливості (потреби) поділу державної влади на три гілки: II. Становлення суддівського самоврядування (1989-1996 рр.) – характеризується демократизацією державної влади, що зумовила в тому числі розвиток ідеї незалежності судової влади, визначення на офіційному рівні поняття суддівського самоврядування, його організаційних форм. III. Розвиток суддівського самоврядування (1997 р. – сьогодні) – на даному етапі ніхто вже не ставить під сумнів незалежність судової влади, відбувається пошук оптимального механізму функціонування системи суддівського самоврядування;

- концепція юридичної та фактичної взаємодії органів суддівського самоврядування та судів, суддів, Державної судової адміністрації: юридична взаємодія охоплює виключно ті відносини влади та підлеглості, що чітко закріплені положеннями нормативно-правових актів (наприклад, взаємодія З'їзду суддів України та суддів всіх судів), фактична взаємодія охоплює весь комплекс взаємовідносин, незалежно від включення чи невключення в законодавство правових підстав підпорядкування (наприклад, відносини з'їзду суддів України та Державної судової адміністрації);

- виокремлення проблем адміністративно-правового забезпечення здійснення суддівського самоврядування: 1) недосконалість структури та організаційних форм суддівського самоврядування; 2) вплив політичних факторів на функціонування суддівського самоврядування; 3) випадки

невиконання своїх прямих обов'язків органами суддівського самоврядування; 4) недостатність повноважень органів суддівського самоврядування для вирішення покладених на них функцій та завдань; 5) відсутність механізму забезпечення виконання рішень органів суддівського самоврядування та їх оскарження; 6) відсутність можливості органів суддівського самоврядування впливати на добір та кар'єру суддів тощо;

- виділення перспективних напрямків вдосконалення вітчизняного законодавства, що регулює питання суддівського самоврядування, а саме: 1) вдосконалення самого визначення поняття «суддівське самоврядування», зокрема в частині трактування категорії як делегованого державою суддям типу управління в сфері правосуддя; відсутності штучного обмеження кола питань, що можуть бути вирішені органами суддівського самоврядування; 2) включення органів, які мають повноваження щодо добору, кар'єри суддів, до системи суддівського самоврядування; 3) досягнення інституційної незалежності Вищої Ради юстиції; 4) розширення повноважень Вищої ради юстиції, надання можливості даному органу приймати остаточні рішення, а не лише вносити подання (рекомендації) президенту або парламенту з певного питання; 5) розширення адміністративної компетенції органів суддівського самоврядування шляхом надання їм реальної можливості брати участь у прийнятті рішень щодо фінансування судів загальної юрисдикції тощо;

- пропозиції щодо внесення змін до структури суддівського самоврядування в Україні на виконання європейських стандартів незалежності суддів: 1) перегляд кількості організаційно-правових форм суддівського самоврядування; 2) включення Вищої Ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів до системи суддівського самоврядування; 3) закріплення на законодавчому рівні положення, що не менше половини складу Вищої ради юстиції мають становити судді, обрані самими суддями, тощо.

Практичне значення одержаних результатів полягає у тому, що викладені в дисертації результати дослідження можуть бути використані у:

- науково-дослідній сфері – для подальшого дослідження теоретичних та практичних проблем адміністративно-правових засад функціонування суддівського самоврядування в Україні (акти впровадження Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» від 20.01.2016, НДІ публічного права від 22.01.2016 та довідка НДІ публічного права від 22.01.2016);

- правотворчості – для розробки нових та внесення змін і доповнень у чинні нормативно-правові акти, зокрема, Конституцію України, Закон України «Про судоустрій і статус суддів», рішення органів суддівського самоврядування;

- правозастосовній діяльності – з метою вдосконалення практики використання положень адміністративного законодавства, зокрема при реалізації органами суддівського самоврядування власної адміністративної компетенції;

- навчальному процесі – тези, положення, висновки, пропозиції, зроблені в дисертації, можуть бути використані в ході наукових конференцій та диспутів, під час вивчення таких наукових дисциплін, як «Адміністративне

право», «Конституційне право», «Правосуддя» у вищих юридичних закладах освіти, при підготовці лекційних та семінарських занять, у науково-дослідній роботі студентів, слухачів та курсантів, у процесі підготовки робочих програм та планів, підручників, навчальної та прикладної літератури (акт впровадження Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна» від 21.01.2016).

Апробація результатів дисертації. Підсумки розробки проблеми в цілому, окремі її аспекти, одержані узагальнення і висновки були оприлюднені дисертантом на міжнародній науково-практичній конференції, круглому столі, зокрема: «Публічне адміністрування в сфері внутрішніх справ» (Київ, 2105); «Пріоритетні проблеми юридичної науки: сучасний стан та перспективи вдосконалення» (Київ, 2015).

Публікації. Основні положення та результати дисертації відображено в п'яти наукових статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України, двох статтях у міжнародних наукових виданнях та двох тезах доповідей на науково-практичній конференції і круглому столі.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел, додатку. Загальний обсяг дисертації становить 230 сторінок, з яких 200 сторінок основного тексту. Список використаних джерел складається із 200 найменувань і займає 23 сторінки, додаток викладено на 7 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дослідження, зазначено його зв'язок із науковими планами та програмами, визначено об'єкт та предмет, мету і задачі, методи дослідження, розкрито його наукову новизну, подано відомості про апробацію результатів дослідження та їх практичне значення.

Розділ 1 «Загальні засади функціонування суддівського самоврядування» містить три підрозділи.

У *підрозділі 1.1 «Становлення та розвиток суддівського самоврядування в Україні»* охарактеризовано історичний процес розвитку інституту суддівського самоврядування в Україні. Автор підтримує думку значної кількості науковців, що вітчизняна історія суддівського самоврядування розпочинається з середини 19 століття та пов'язана з судовою реформою 1864 року. Поряд із цим незавершеність, згортання реформи не дало можливості остаточно її сформулювати та повною мірою закріпити в законодавстві держави.

Масштабною тенденцією радянського механізму державного управління став відхід від будь-яких самоврядних позицій судової влади; пропагувався та поширювався принцип адміністративного підпорядкування, обслуговування інтересів соціалістичної системи. Лише демократичні зміни кінця 80-х років у СРСР створили передумови для реальної, а не номінальної участі суддів у

вирішенні питань діяльності суду. Така тенденція спостерігалася і в роки незалежності, коли відбувається активізація значимості ролі суддівського самоврядування у розвитку судової системи; розширення завдань та сфери впливу суддівського самоврядування; усвідомлення важливості розвитку та функціонування суддівського самоврядування не тільки представниками судової системи, а й посадовими особами органів законодавчої та виконавчої гілок влади; формування суддівського самоврядування на основі та шляхом поступового наближення суддівської системи до європейських стандартів здійснення правосуддя.

За результатами проведеного дослідження генезису історичного розвитку системи суддівського самоврядування в Україні автором виділено та охарактеризовано етапи цього процесу.

У підрозділі 1.2 *«Поняття, принципи та місце суддівського самоврядування у адміністративно-правовому забезпеченні судових органів України»* проаналізовано правову природу суддівського самоврядування, сформульовано авторське визначення терміна «суддівське самоврядування» як делегованого державою суддям типу управління в сфері правосуддя.

У ході дослідження встановлено, що хоча в основу суддівського самоврядування і покладено самоорганізацію суддівського корпусу, проте його здійснення відбувається не стихійно, а на основі чітких принципів, засад цього процесу, без дослідження яких неможливо повною мірою зрозуміти правову природу суддівського самоврядування. У результаті здійснених наукових пошуків запропоновано авторське визначення категорії «принципи суддівського самоврядування», в якості останніх виділено та охарактеризовано такі елементи, як законність, гласність, ієрархічність побудови, обов'язковість рішень та колегіальність їх прийняття, незалежність суддів під час роботи органів суддівського самоврядування, аполітичність.

Доведено, що органи суддівського самоврядування як суб'єкти владних повноважень створюють умови для належного функціонування судової системи України (вирішення внутрішніх та зовнішніх питань, які виникають у роботі судів). При цьому важливість місця суддівського самоврядування у адміністративно-правовому забезпеченні судових органів України пов'язана не тільки зі створенням умов для функціонування судів, а й із самим фактом реалізації адміністративних повноважень незалежними органами, більшість з яких складають судді, обрані самими суддями, – адже це один з ключових європейських принципів, стандартів незалежності судової влади.

У підрозділі 1.3 *«Правові засади функціонування суддівського самоврядування в Україні та місце серед них адміністративно-правового регулювання»* наголошується, що правовідносини, які виникають під час здійснення суддівського самоврядування, значною мірою пов'язані з делегуванням функцій державного управління, відповідно, за своїм змістом мають публічно-правовий характер та підлягають адміністративно-правовому регулюванню.

Здійснюючи наукове дослідження адміністративно-правового регулювання та адміністративно-правових відносин у сфері суддівського

самоврядування, автор обґрунтовує той факт, що їх ключовою особливістю є виникнення (дія) у сфері державного управління. Вивчається зміст понять «управління», «державне управління» та «судове управління», існуючі управлінські процедури в судовій системі України.

Центральне місце адміністративно-правового регулювання у визначенні правових засад функціонування системи суддівського самоврядування пов'язано з тим, що на території держави може функціонувати значна кількість утворень, участь в яких беруть судді. Водночас лише органи суддівського самоврядування виконують функції судового управління, відповідно, тільки стосовно даних інституцій держава здійснює адміністративно-правове забезпечення їх функціонування.

Розділ 2 «Організація діяльності органів суддівського самоврядування в Україні» містить три підрозділи.

У підрозділі 2.1 *«Організаційна структура та адміністративно-правова компетенція органів суддівського самоврядування в Україні»* на підставі законів та підзаконних нормативно-правових актів проаналізовано правовий статус зборів суддів, Ради суддів України та з'їзду суддів України.

Доведено, що управлінська складова в повноваженнях органів суддівського самоврядування надає державно-владного характеру правовому становищу зазначених органів, зумовлює наявність в останніх адміністративно-правової компетенції. Правова природа такої компетенції пов'язана зі специфічним статусом органів суддівського самоврядування, функціонування яких органічно поєднує в собі елементи державного управління та самоврядування. До того ж делегуванню повноважень у роботі органів суддівського самоврядування властивий подвійний характер. З одного боку, ряд правомочностей делегується безпосередньо державою шляхом закріплення в нормативних актах певної адміністративної компетенції; з іншого – органи суддівського самоврядування мають можливість делегувати третій стороні виконання власних рішень.

На підставі здійсненого аналізу правового статусу органів суддівського самоврядування як суб'єктів адміністративно-правового забезпечення організації та функціонування судової системи України запропоновано визначення їх адміністративної компетенції та здійснено її класифікацію.

У підрозділі 2.2 *«Адміністративно-правові форми здійснення суддівського самоврядування»* обґрунтовується теза, що здійснюючи адміністративно-правове забезпечення організації та функціонування судових органів України, суддівське самоврядування реалізує свій управлінський вплив через специфічні форми діяльності суб'єктів управління. Формалізація управлінського впливу є об'єктивним вираженням управлінського процесу, допомагає гарантувати відкритість та прозорість процедури прийняття рішень. Від вибору конкретного виду такої форми впливу на суспільні відносини, акцентуванні уваги саме на ефективних та дієвих її різновидах значною мірою залежить перспектива досягнення позитивних результатів у сфері функціонування правосуддя.

Адміністративні форми здійснення суддівського самоврядування визначаються як сукупність вольових дій органів суддівського самоврядування, за допомогою яких реалізується їх компетенція та досягається мета вирішення питань зовнішньої та внутрішньої діяльності судів в Україні. Особливості правової структури суддівського самоврядування, множинність суб'єктів управління з неоднаковим функціональним навантаженням зумовлюють потребу диференціації адміністративних форм, наявності різноманітних варіантів реалізації на практиці владного управлінського впливу органів суддівського самоврядування.

Запропоновано класифікацію адміністративних форм здійснення суддівського самоврядування. Зокрема, як класифікаційні критерії було виокремлено суб'єкт управлінського впливу, функціональну природу, зміст, спрямованість, ступінь обов'язковості.

У підрозділі 2.3 «Адміністративно-правові засади взаємодії органів суддівського самоврядування із судами, Державною судовою адміністрацією України та іншими державними органами» автор наголошує, що функціонування суддівського самоврядування, виконання покладених на нього завдань супроводжується активною взаємодією зборів суддів, Ради суддів України та З'їзду суддів України з іншими органами державної та місцевої влади, фізичними та юридичними особами. Здійснюючи таку взаємодію, органи суддівського самоврядування виступають учасниками адміністративно-правових відносин, суб'єктами публічного-владного впливу, отже, взаємовідносини характеризуються, як правило, нерівністю сторін, підпорядкуванням та підлеглистю, переважанням імперативних засад взаємодії.

Особливу увагу автор концентрує на юридичному аналізі прав і повноважень Державної судової адміністрації України. З метою зосередження уваги на пріоритетних напрямках роботи, на вирішенні тієї чи іншої проблеми, здійсненні контрольних-наглядових повноважень органи суддівського самоврядування здійснюють владний організаційно-розпорядчий вплив на дану установу. Досліджено також адміністративно-правову взаємодію органу суддівського самоврядування та Вищої ради юстиції, Вищої кваліфікаційної комісії суддів, інших установ, якщо повноваження останніх достатні для вирішення (сприяння у вирішенні) того чи іншого питання внутрішньої та зовнішньої діяльності судів.

Розділ 3 «Проблеми та шляхи удосконалення адміністративно-правових засад функціонування суддівського самоврядування в Україні» містить три підрозділи.

У підрозділі 3.1 «Проблеми адміністративно-правового забезпечення здійснення суддівського самоврядування в Україні» доведено, що запровадження нового механізму вирішення внутрішніх питань діяльності судів ще перебуває на шляху розвитку, у ході якого виявляється ряд недоліків та проблем його адміністративно-правового забезпечення. Зазначається негативний вплив загальної політичної заангажованості всіх процесів у суспільстві, намагання влади контролювати, використовувати у власних цілях

систему судочинства.

Після здійснення юридичного аналізу правових норм, які закріплюють на законодавчому рівні правовий статус органів суддівського самоврядування та їх адміністративно-правову компетенцію, акцентовано увагу на таких трьох елементах: по-перше, можливості оскарження рішень зборів суддів, З'їзду суддів та Ради суддів; по-друге, формі забезпечення обов'язковості виконання цих рішень; по-третє, відповідальності органів суддівського самоврядування за невиконання покладених на них обов'язків. Чіткого нормативного закріплення правил регулювання жодного з зазначених вище елементів вітчизняне законодавство не пропонує. Частково це пов'язано з тим, що в Україні ще тільки формується інститут делегованих повноважень, не весь механізм якого закріплений на правовому рівні. Частково – з відсутністю в державі розуміння природи органів суддівського самоврядування як суб'єктів управлінського впливу, в тому числі в контексті необхідності існування системи примусу, за допомогою якої будуть виконуватися рішення цих органів, а також можливості оскаржень рішень органів суддівського самоврядування в адміністративному чи судовому порядку.

У підрозділі 3.2 *«Міжнародний та зарубіжний досвід адміністративно-правового забезпечення функціонування суддівського самоврядування, перспективні напрямки його впровадження в Україні»* комплексно, системно проаналізовано закордонний досвід правового регулювання предмета дослідження, виокремлено позитивний досвід, який з користю може бути імплементований в нашої державі. Дисертантом досліджуються такі міжнародні нормативні стандарти незалежності суддів, як базові принципи правосуддя, прийняті Консультативною радою європейських суддів (Magna Carta of Judges), Рекомендації CM/Rec (2010) 12 Комітету Міністрів Ради Європи державам-членам щодо суддів: незалежність, ефективність та обов'язки, Загальна (універсальна) хартія судді, Європейська хартія про закон «Про статус суддів». Формуються конкретні пропозиції щодо впровадження окремих їх положень в українське законодавство.

У рамках дослідження національного законодавства зарубіжних країн, яке регулює питання незалежності суддів, судового управління, проаналізовано спеціалізоване законодавство Литви, Грузії, Молдови, Польщі, Росії, Білорусії, Італії, Франції, США, Канади та ряду інших країн. Встановлено, що найкращим прикладом для наслідування Україною є відповідне законодавство Грузії, адже в цій країні не тільки реалізовано принцип «не менше половини суддів, які обираються самими суддями в Вищій раді юстиції», а й усунуто політичний фактор впливу на призначення суддів – в такому призначенні не беруть участі президент чи парламент, це виключна прерогатива незалежної інституції. Поряд з цим із законодавства інших країн виокремлено перспективні моменти для їх застосування в Україні.

У підрозділі 3.3 *«Підвищення ролі суддівського самоврядування у забезпеченні контролю за діяльністю судів в Україні»* наголошується, що дотримання, гарантування принципу незалежності судової влади не означає

відсутності механізму контролю за діяльністю судів в Україні. Причому функціональна дія цього механізму пов'язана не зі вказівками щодо розгляду конкретної справи, а з більш системними речами: кваліфікаційною оцінкою діяльності суддів на предмет дотримання законодавства під час правосуддя, вжиттям дисциплінарних заходів у разі виявлення порушень, звітуванням керівництва суду про свою роботу, створенням (визначенням штатної чисельності) судів і т.д.

Проаналізовано Постанову Верховної Ради України про попереднє схвалення доопрацьованого законопроекту про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) від 02.02.2016 р. на предмет наявності положень, які б сприяли якісному зростанню функцій адміністративного контролю органів суддівського самоврядування; обґрунтовано переваги та недоліки пропонуваніх змін до Конституції в частині суддівського самоврядування.

Досліджено питання розширення адміністративної компетенції органів суддівського самоврядування як складової їх впливу на судову владу, контролю за судами та суддями. Зокрема, запропоновано делегувати органу судового управління (це може бути, наприклад, Вища кваліфікаційна комісія суддів або Рада суддів України) компетенцію надання згоди (погодження цивільного позову) щодо стягнення із суддів на користь третіх осіб завданих їм збитків неправосудними рішеннями судді (колегії суддів).

ВИСНОВКИ

У дисертації подається теоретичне узагальнення й нове вирішення наукового завдання щодо з'ясування адміністративно-правових засад функціонування суддівського самоврядування в Україні, аналізу існуючих недоліків, розроблення конкретних практичних пропозицій і наукових рекомендацій щодо розвитку й удосконалення нормативно-правового регулювання зазначеної сфери. У результаті проведеного дослідження сформульовано ряд висновків, пропозицій і рекомендацій, спрямованих на досягнення поставленої мети.

1. Виділено три етапи історичного розвитку системи суддівського самоврядування в Україні: I. Зародження суддівського самоврядування (до 1988 р.). II. Становлення суддівського самоврядування (1989–1996 рр.). III. Розвиток суддівського самоврядування (1997 р. – сьогодення).

Перший етап характеризується зародженням ідей суддівського самоврядування, дискусіями щодо можливості (потреби) поділу державної влади на три гілки, здійснення функцій вирішення спорів незалежними інституціями – судами; водночас загальні недоліки системи судоустрою імперського та радянського режиму й перманентне бажання влади впливати на правосуддя гальмували справжній розвиток суддівського управління.

Другий етап відрізнявся демократизацією державної влади, що зумовила в тому числі розвиток ідеї незалежності судової влади, визначення на

офіційному рівні поняття суддівського самоврядування, його організаційних форм, їх правового статусу. Норми радянського законодавства про судоустрій безпосередньо вплинули на формування суддівського самоврядування в умовах незалежної України, наклавши логічний відбиток на подальший розвиток цих процесів.

Третій етап формування системи суддівського самоврядування почався після прийняття Конституції України і триває й донині. На даному етапі ніхто вже не ставить під сумнів незалежність судової влади, дискусії точаться, як правило, в площині структури та способів формування органів суддівського самоврядування, щоб виключити політичний фактор впливу на їх роботу, надати цим органам дійсно реальні важелі незалежності при прийнятті рішень.

2. Запропоновано авторське визначення поняття суддівського самоврядування, під яким слід розуміти делегований державою суддям тип управління у сфері правосуддя, органи якого мають повноваження вирішення як внутрішніх питань, що виникають у роботі суддів (організаційних, питань щодо ефективності роботи суду, зміцнення незалежності суду та судової гілки влади в цілому, вирішення кадрової політики, матеріально-технічного забезпечення, фінансового забезпечення, інформативно-нормативного забезпечення), так і ряду зовнішніх питань, серед яких відносини з іншими органами державної влади, їх посадовими та службовими особами, громадянами.

3. Сформульовано авторське визначення принципів суддівського самоврядування як закріплених у законодавстві основоположних ідей, керівних засад вирішення питань внутрішньої та зовнішньої діяльності судів та функціонування органів суддівського самоврядування в цілому, що відповідають суті, змісту, потребам судової влади та дотримання яких гарантуватиме досягнення мети, поставленої перед суддівським самоврядуванням.

За критерієм змісту виокремлено такі принципи здійснення суддівського самоврядування: законність; гласність; ієрархічність побудови; обов'язковість рішень; колегіальність прийняття рішень органами суддівського самоврядування; незалежність суддів під час роботи органів суддівського самоврядування; аполітичність.

4. Специфікою адміністративно-правових відносин, що виникають у сфері суддівського самоврядування, є поєднання імперативних та диспозитивних начал. З одного боку, існує ієрархія органів суддівського самоврядування; їх рішення є загальнообов'язковими для всієї суддівської спільноти (суддів певного суду, регіону – залежно від статусу органу суддівського самоврядування). З іншого – судді (делегати від колективу суддів) рівні між собою, відповідно, мають однакові права при ухваленні рішень. Також у системі суддівського самоврядування співпадають суб'єкт та об'єкт впливу, що зумовлює подвійний характер відповідальності суддів за порушення адміністративних приписів перед органами суддівського самоврядування та перед державою в особі дисциплінарних структур (Вища

рада юстиції, Вища кваліфікаційна комісія суддів).

5. Сформульовано визначення адміністративно-правової компетенції органів суддівського самоврядування – це офіційно визнані (санкціоновані) та делеговані державою органам суддівського самоврядування повноваження щодо здійснення виконавчо-розпорядчих, контрольних, кадрових функцій, з правом ухвалювати рішення, які мають обов'язковий характер.

Здійснено класифікацію адміністративно-правової компетенції органів суддівського самоврядування за такими двома критеріями: 1) за ознакою сфери дії управлінських рішень: внутрішня та зовнішня адміністративна компетенція. Внутрішня характеризує управлінську діяльність, спрямовану на організаційне впорядкування процесу судочинства (визначення спеціалізації суддів, прийняття рішень щодо питань внутрішньої діяльності суду чи окремих суддів, заслуховування звітів керівництва суду і т.д.), натомість зовнішня адміністративна компетенція відображає управлінські рішення, які виходять за рамки безпосереднього функціонування судів (обрання голови (заступників голови) Державної судової адміністрації, затвердження граничної чисельності її працівників, виконання адміністративного контролю за організацією діяльності судів тощо); 2) за змістом управлінських рішень: виконавчо-розпорядча, контрольна та кадрова адміністративні компетенції. Виконавчо-розпорядча компетенція найбільшою мірою характеризує публічно-правовий характер відносин за участі органів суддівського самоврядування (наприклад, затвердження зразків посвідчень суддів). Контрольна визначається можливістю органів суддівського самоврядування отримувати звіти за виконану роботу від третіх осіб з правом прийняття імперативних рішень за результатами їх розгляду (наприклад, заслуховування інформації голови Державної судової адміністрації чи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України про їх діяльність). Кадрова компетенція стосується права органів суддівського самоврядування призначати та звільняти осіб із займаних посад (прикладом може слугувати право зборів суддів приймати рішення про обрання на адміністративні посади та звільнення від їх займання).

6. Здійснено авторську класифікацію адміністративних форм здійснення суддівського самоврядування за такими критеріями: 1) за суб'єктом управлінського впливу (тобто владним органом, що видає конкретний правовий акт) – форми, які реалізуються зборами суддів певного суду (спільними зборами суддів), Радою суддів України, З'їздом суддів України; 2) за функціональною природою, тобто характером юридичних наслідків, які зумовлюються застосуванням тієї чи іншої форми, – нормативно-правовий акт, індивідуальний акт та адміністративно-правовий договір; 3) за змістом, тобто тим, яка саме адміністративна компетенція здійснюється органом суддівського самоврядування, – правостановлювальні, регулятивно-розпорядчі, контрольні-наглядові форми; 4) за спрямованістю управлінського впливу – внутрішня та зовнішня форми; 5) за обсягом поширення, тобто ступенем обов'язковості правового акта, – загальнообов'язкові форми (загальнообов'язкові для всіх інституцій судової влади, професійних суддів, працівників суду чи окремих

ланок) та ті з них, що адресовані конкретному суб'єкту.

7. Визначено подвійну публічно-владну природу взаємодії органів суддівського самоврядування та судів, суддів, Державної судової адміністрації, інших державних органів. Подібний подвійний характер взаємодії полягає в тому, що в деяких відносинах між суб'єктами чітко присутній принцип підпорядкування (наприклад, взаємодія зборів суддів та суддів певного суду та працівників, що в ньому працюють; З'їзду суддів України та суддів всіх судів). Натомість в інших відносинах подібний принцип адміністративної підлеглості законодавством не передбачений; незважаючи на це, все ще існує практика прийняття та поширення загальнообов'язкової дії рішення органу суддівського самоврядування на іншого суб'єкта (взаємовідносини З'їзду суддів України та Державної судової адміністрації, працівниками суду, Вищою кваліфікаційною комісією суддів; відносини Ради суддів України та окремих судів, працівників суду, Державної судової адміністрації).

Беручи до уваги таку подвійну публічно-правову природу взаємодії органів суддівського самоврядування та судів, суддів, Державної судової адміністрації, інших державних органів, автор формулює концепцію фактичної та юридичної взаємодії. Фактична охоплює весь комплекс відносин між суб'єктами незалежно від включення чи невключення в законодавство правових підстав підпорядкування. Юридична взаємодія має більш звужений обсяг, включає виключно ті відносини влади та підлеглості між сторонами, що чітко закріплені положеннями нормативно-правових актів.

8. Виділено такі проблеми адміністративно-правового забезпечення здійснення суддівського самоврядування: 1) недосконалість структури та організаційних форм суддівського самоврядування; 2) вплив політичних факторів на функціонування суддівського самоврядування; 3) випадки невиконання своїх прямих обов'язків органами суддівського самоврядування; 4) недостатність повноважень органів суддівського самоврядування для вирішення покладених на них функцій та завдань; 5) відсутність механізму забезпечення виконання рішень органів суддівського самоврядування та їх оскарження; 6) відсутність можливості органів суддівського самоврядування впливати на добір та кар'єру суддів тощо.

Суттєвим недоліком є фактичне втручання органів суддівського самоврядування в загальносуспільні процеси; при цьому не демонструється готовність визнати численні факти прийняття неправосудних рішень в ім'я політичної потреби та готовність боротися з цим явищем, в тому числі через люстраційну процедуру. У зв'язку із цим на перший план більшою мірою висувуються не недоліки адміністративно-правового забезпечення здійснення суддівського самоврядування, а неготовність судової системи подолати «корпоративну солідарність» та об'єктивно реагувати на процеси, в тому числі негативні, що відбуваються у сфері правосуддя.

9. Виокремлено такі елементи зарубіжного досвіду регулювання правового статусу, структури та порядку формування органів суддівського

самоврядування (органів, яким делеговані відповідні управлінські функції), варті того, щоб бути запровадженими в Україні: 1) вдосконалення самого визначення поняття «суддівське самоврядування» з використанням литовського та молдовського досвіду; зокрема, заслуговує на увагу відсутність штучного обмеження кола питань, що можуть бути вирішені лише у сфері «внутрішньої діяльності судів», положення про відповідальність за власні дії, здійснені в процесі реалізації адміністративної компетенції; 2) формування незалежних органів, які мають повноваження добору суддів і притягнення їх до дисциплінарної відповідальності, за принципом включення до їх складу не менше половини суддів, які обираються самими суддями (за прикладом Польщі, Грузії, Молдови, Італії, США та багатьох інших країн); 3) включення органів, які мають дисциплінарні повноваження стосовно суддів, до системи суддівського самоврядування (опосередковано – за прикладом Білорусії та Росії); 4) інституційна незалежність Вищої Ради юстиції, повнота повноважень – можливість приймати остаточні рішення, а не лише вносити подання (рекомендації) президенту або парламенту з певного питання; 5) зменшення кількості органів суддівського самоврядування шляхом створення єдиного головного органу, в структурі якого функціонуватимуть різні підрозділи, діяльність яких присвячена реалізації тієї чи іншої адміністративної компетенції (досвід США).

Виділено такі перспективні напрямки імплементації світового досвіду адміністративно-правового забезпечення управлінської компетенції органів суддівського самоврядування: 1) надання права законодавчої ініціативи оновленому центральному органу суддівського самоврядування, яким ми вбачаємо реформовану Вищу раду юстиції; 2) виключення з процесу призначення на посаду судді (звільнення з посади) представників виконавчої або законодавчої влади, передання повною мірою всього спектру повноважень в цій площині незалежному органу (як приклад можна навести Грузію); 3) розширення адміністративної компетенції органів суддівського самоврядування шляхом надання їм реальної, а не номінальної можливості брати участь у прийнятті рішень щодо фінансування судів загальної юрисдикції; зокрема, з використанням російського досвіду доцільно законодавчо закріпити, що зменшення фінансування судів здійснюється лише за згоди представницьких судових органів; у разі затримки з перерахуванням коштів на фінансування судової влади їх списання з казначейського рахунку здійснюється в безакцептному (безспірному) порядку інкасовими дорученнями Конституційного суду, Верховного суду, Державної судової адміністрації України; 4) надання зборам суддів право затверджувати кошторис відповідного суду та контролювати використання коштів, виділених на потреби суду.

10. Контроль за діяльністю суддів, роботою судів полягає в певних систематичних спостереженнях, збиранні та аналізі інформації, спрямованих на з'ясування фактичного дотримання законодавства під час здійснення правосуддя, визначення недоліків у роботі, прийняття відповідних управлінських рішень щодо їх виправлення та недопущення в майбутньому.

Елементи механізму контролю безпосередньо на розгляд тієї чи іншої справи не впливають – це виключна прерогатива судів; поряд із цим створюється можливість моніторингу фактів порушення закону під час судочинства, аналітичного спостереження та узагальнення роботи суддів (керівництва суду) з подальшими прийняттям обов'язкових до виконання рішень.

Зростання ролі суддівського самоврядування у забезпеченні контролю діяльності суддів значною мірою пов'язано з підвищенням авторитету цих органів, прозорістю, відкритістю, ефективністю та результативністю їх роботи. Таким чином, запорукою такого зростання, як би це парадоксально не звучало, є тимчасове обмеження їх адміністративної компетенції в частині добору (призначення, звільнення) суддів, тимчасова передача цих функцій незалежному органу (як від законодавчої та виконавчої, так і від судової влади). Адже лише після «перезавантаження» судової влади так само «перезавантажаться» й органи, що здійснюють судове управління. Лише після такої трансформації створюються умови для реальної, об'єктивної, а не формальної та вибіркової контрольно-наглядової діяльності за судами та судьями.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ АВТОРОМ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Єдаменко І. В. Щодо визначення сутності поняття «суддівське самоврядування» / І. В. Єдаменко // Науковий вісник Ужгород. нац. ун-ту. Серія «Право». – 2014. – Вип. 29. – Ч. 2. – Т. 4. – С. 101–104.
2. Єдаменко І. В. Адміністративно-правова компетенція зборів суддів як організаційної форми суддівського самоврядування / І. В. Єдаменко // Прикарпатський юридичний вісник. – 2015. – № 3. – С. 44–48.
3. Єдаменко І. В. Проблеми адміністративно-правового забезпечення здійснення суддівського самоврядування в Україні / І. В. Єдаменко // Науковий вісник Херсон. держ. ун-ту. Серія «Юридичні науки». – 2015. – Вип. 3–2. – Т. 3. – С. 78–82.
4. Єдаменко І. В. Административно-правовое взаимодействие органов судейского самоуправления с судами и профессиональными судьями / І. В. Єдаменко // Право и Политика. – 2015. – № 4. – С. 144–149.
5. Yedamenko I. V. Foreign experience formation of government of judges and prospects of its application in Ukraine / I. V. Yedamenko // Visegrad journal on human rights. – 2015. – № 5. – P. 23–37.
6. Єдаменко І. В. Історичний розвиток суддівського самоврядування в Україні / І. В. Єдаменко // Науковий вісник Херсон. держ. ун-ту. Серія «Юридичні науки». – 2016. – Випуск 1. – Том 3. – С. 12–15.
7. Єдаменко І. В. Адміністративно-правові форми здійснення суддівського самоврядування / І. В. Єдаменко // Прикарпатський юридичний вісник. – 2016. – № 1. – С. 23–26.
8. Єдаменко І. В. Імплементация зарубіжного досвіду правового регулювання суддівського самоврядування в законодавство України /

І. В. Єдаменко // Публічне адміністрування в сфері внутрішніх справ : матеріали круглого столу [зб. наук. праць] (м. Київ, 14 травня 2015 р.). – К. : Нац. акад. внутр. справ, 2015. – С. 122–125.

9. Єдаменко І. В. Принципи суддівського самоврядування / І. В. Єдаменко // Пріоритетні проблеми юридичної науки: сучасний стан та перспективи вдосконалення : матер. міжнар. наук.-практ. конференції (м. Київ, 18–19 червня 2015 р.). – К. : «Науково-дослідний інститут публічного права», 2015. – С. 44–48.

АНОТАЦІЯ

Єдаменко І. В. Адміністративно-правові засади функціонування суддівського самоврядування в Україні. – *На правах рукопису.*

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. – Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – Дніпропетровськ, 2016.

Дисертація є першим у вітчизняній юридичній науці адміністративного права комплексним правовим дослідженням адміністративно-правових засад функціонування суддівського самоврядування в Україні. Здійснено ретроспективний аналіз процесу становлення та розвитку суддівського самоврядування в Україні, виокремлено та охарактеризовано три етапи розвитку цього інституту права. Характеризуючи адміністративно-правове забезпечення судових органів України, автор обґрунтовує центральне місце адміністративно-правового регулювання в цьому процесі. Проаналізовано правову природу суддівського самоврядування та його принципів, сформульовано відповідні авторські визначення та класифікації.

Під час дослідження питання організації діяльності органів суддівського самоврядування в Україні дисертант на підставі законів та підзаконних нормативно-правових актів аналізує правовий статус та повноваження зборів суддів, Ради суддів України та з'їзду суддів України. Охарактеризовано взаємодію цих органів з іншими інституціями, зокрема, з Державною судовою адміністрацією України та Вищою радою юстиції.

Виділено дві групи принципів проблем адміністративно-правового забезпечення здійснення суддівського самоврядування. Під час формулювання пропозицій щодо покращення адміністративного регулювання суддівського самоврядування головну увагу сконцентровано на перспективних напрямках імплементації позитивного міжнародного та зарубіжного досвіду в цій сфері. Також дисертантом додатково вивчаються та виокремлюються напрямки підвищення ролі суддівського самоврядування у забезпеченні контролю за діяльністю судів в Україні.

Ключові слова: *суддівське самоврядування, адміністративне забезпечення, адміністративне регулювання, органи суддівського самоврядування, збори суддів, Рада суддів України, з'їзд суддів України*

АННОТАЦИЯ

Едаменко И. В. Административно-правовые основы функционирования судейского самоуправления в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 – административное право и процесс; финансовое право; информационное право. – Днепропетровский государственный университет внутренних дел. – Днепропетровск, 2016.

Диссертация является первым в отечественной юридической науке административного права комплексным правовым исследованием административно-правовых основ функционирования судейского самоуправления в Украине. В ней осуществляется ретроспективный анализ процесса становления и развития судейского самоуправления в Украине, выделены и охарактеризованы три этапа развития этого института права.

Анализируется правовая природа судейского самоуправления и его принципов, присутствующие в научной литературе трактовки этих категорий, формулируются авторские определения ряда терминов. При изучении специфики административно-правовых отношений, возникающих в сфере судейского самоуправления, обращается внимание на сочетание императивных и диспозитивных начал, характеризуется правовая природа такого сочетания.

В ходе исследования вопроса организации деятельности органов судейского самоуправления в Украине диссертант на основании законов и подзаконных нормативно-правовых актов анализирует правовой статус собрания судей, Совета судей Украины и съезда судей Украины. Предлагается определение понятия административной компетенции и административных форм осуществления судейского самоуправления. Исследуются и классифицируются административные полномочия органов судейского самоуправления, административные формы его осуществления.

Автор отмечает, что функционирование судейского самоуправления, выполнения возложенных на него задач сопровождается активным взаимодействием собрания судей, Совета судей Украины и съезда судей Украины с другими органами государственной и местной власти, физическими и юридическими лицами. Особое внимание акцентируется на характеристике такого взаимодействия с Государственной судебной администрацией Украины и Высшим советом юстиции.

Выделены две группы принципиальных проблем административно-правового обеспечения осуществления судейского самоуправления. Первая связана с правовым статусом органов судейского самоуправления, вторая – с объемом и механизмом реализации административно-правовой компетенции. При формулировании предложений по улучшению административного регулирования судейского самоуправления внимание сконцентрировано на имплементации позитивного международного и зарубежного опыта в этой

сфере. В результате анализа ряда зарубежных нормативных актов выделены их отдельные положения, которые целесообразно имплементировать в украинское законодательство. Диссертантом дополнительно изучаются и выделяются направления повышения роли судейского самоуправления в обеспечении контроля за деятельностью судов в Украине.

Ключевые слова: *судейское самоуправление, административное обеспечение, административное регулирование, органы судейского самоуправления, собрания судей, Совет судей Украины, съезд судей Украины*

SUMMARY

Yedamenko I.V. Administrative-legal bases of judges' self-government functioning in Ukraine. – Manuscript.

The dissertation is for candidate degree of legal sciences, specialty 12.00.07 – Administrative Law and Procedure; Financial Law; Informational Law. – The Dnipropetrovs'k State University of Internal Affairs. – Dnipropetrovs'k, 2016.

The dissertation is the first in domestic Administrative Law science complex legal research of administrative-legal bases of judges' self-government functioning in Ukraine. The work conducts retrospective analysis of the process of formation and development of judge's self-government in Ukraine, marks out and characterizes three stages of development of this legal institute. Characterizing administrative-legal support of court organs of Ukraine, the author substantiates central position of administrative-legal regulation in this process. The work analyses legal nature of judges' self-government and its principles, presents proper definitions and classifications developed by the author.

Researching the issue of organization of functioning of judges' self-government organs in Ukraine, author of the dissertation on the bases of statutes and secondary legislation analyses legal status and authorities of judges' assembly, Judges' Council of Ukraine and judges' congress of Ukraine. The work characterizes interaction of these organs with other institutions, for instance with State court administration of Ukraine and Higher council of justice.

The dissertation marks out two principal problems of administrative-legal support of judges' self-government functioning. Formulating propositions on enhancement of administrative regulation of judges' self-government, main attention was drawn to perspective directions of implementation of positive international and foreign experience in this sphere. In addition the author of the dissertation also examines and marks out directions for promotion of the role judges' self-government in ensuring supervision over judges' activity in Ukraine.

Keywords: *judges' self-government, administrative support, administrative regulation, organs of judges' self-government, judges' assembly, Judges' Council of Ukraine, judges' congress of Ukraine.*